

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 1 січня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144.
2. Закон України «Про захист економічної конкуренції» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 12, ст. 64.
3. Смолин Г.В. Державне регулювання господарської діяльності: курс лекцій / Г.В. Смолин. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 528 с.
4. Закон України Про запобігання корупції. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Пономаренко Оксана Василівна

здобувач наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ

ПОГРОЗА ВБИВСТВОМ ЯК ФОРМА ВИЯВУ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 350 КК УКРАЇНИ

Погроза у Кримінальному кодексі України (далі - КК України) є одним із найпоширеніших оціночних понять. В Особливій частині КК України передбачено близько 30 статей, в яких погроза є або кваліфікуючою або конструктивною ознакою складу злочину. Складність у процесі правозастосування погрози зумовлює проблеми при кваліфікації таких діянь, а тому обумовлюють необхідність вироблення типових підходів щодо кваліфікації при погрозах, враховуючи її зміст, ознаки та співвідношення з психічним насильством.

Погроза вбивством є формою прояву об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 350 КК України. В етимологічному сенсі «погроза» визначається як виражений словами, письмово, за допомогою жестів чи міміки, шляхом залякування зброєю, тощо, намір завдати певної шкоди громадським інтересам або окремим особам [12]; виражений словами, письмово, певними діями або іншим чином намір завдати фізичної, матеріальної чи іншої шкоди окремій особі або громадським інтересам; один з видів психічного насильства над особою; виконує переважно функцію примушування [12]; робити погрожуючий жест; попереджувати з погрозою; передбачати що-небудь погане, небезпечне; попереджати про що-небудь небезпечне [5, с. 146]; лякання помстою, карою; обіцянка заподіяти яке-небудь зло, неприємність; залякування [5, с. 486-487].

Не має однозначної позиції щодо розуміння погрози і в доктрині кримінального права, однак за змістом вони майже подібні зокрема, під нею розуміють: 1) примус [11, с. 4]; 2) залякування [2, с. 31]; 3) протиправний вплив, який спрямований на психіку іншої особи з метою придушування та підкорення його волі, волі винного шляхом залякування застосуванням фізичної сили (у випадку застосування

фізичної сили з психічним насильством) [10, с. 23]; 4) психічний вплив на іншу особу, який здійснює порушення свободи її волевиявлення або заподіяння психічної травми [9, с. 199]; 6) як вид діяння або як наслідок злочину [4, с. 67]; висловлення реального наміру заподіяти особі або її близьким фізичну, майнову або моральну шкоду [8, с. 150].

У вузькому розумінні в науці кримінального права погрозу тлумачать як небезпечний вплив на психіку (психічну сферу) людини, що є остаточною метою дій винного, а у широкому - як спосіб примусити потерпілого до певного діяння чи відповідної активної чи пасивної поведінки, шляхом впливу на психічну сферу людини [6, с. 27]. Тобто винний шляхом впливу на психіку людини, її душевний стан, одночасно прагне подати свободу волевиявлення особи і при цьому наявна велика можливість спричинення психічної травми (викликаючи у потерпілого страх та переляк). Тобто погроза і психічне насильство співвідносяться як частина і ціле. Вона може проявлятися в усній, письмовій формах, із застосуванням технічних засобів (висловлювання, жести, та інші діяння) за допомогою яких винний погрожує потерпілому вбивством.

При цьому Верховний Суд зазначає, що психічне насильство полягає в реальній погрозі заподіяння фізичного насильства щодо потерпілого чи його близьких [7]. Тому, при характеристиці погрози вбивством як форми прояву об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 350 КК України треба обов'язково наявність реальності. Погроза як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 350 КК України, може бути формою виявлення умислу, і при цьому вона повинна визнаватися кримінально-каранною, бо подібними діями завдається шкода охоронюваним законом про кримінальну відповідальність відносинам. Таким чином, у рамках ч. 1 ст. 350 КК України відповідальність передбачена і за погрозу як вид психічного насильства, і за погрозу як форму виявлення умислу.

На ознаці реальності погрози також наголошує О. Л. Гуртовенко, зазначаючи, що формальне тлумачення погрози без ознаки реальності її сприйняття не відповідає передбаченому ч. 1 ст. 11 КК України визначенню злочину як суспільно небезпечного діяння. Якщо погроза не є реальною або питання про наявність відповідного злочину вирішувати безвідносно до реальності погрози, то злочином може бути діяння, яке навіть не створює завдання шкоди суспільним відносинам.

О. Л. Гуртовенко пропонує в усіх випадках використання у КК України поняття «погроза» тлумачити таку, як реальну і не вдаватися до зазначеного формального тлумачення [3, с. 50].

До факторів, які є ознаками реальності погрози, належать: 1) серйозність причин, які викликають погрозу вбивством або завданням шкоди, яка є небезпечною для здоров'я; 2) зовнішня активність прояву погрози; 3) наявність у винного можливості її здійснення; 4) обставини, які характеризують особу винного; 5) обставини, які характеризують особу потерпілого. Серйозність підстав конфлікту, в свою чергу, визначається багатьма факторами, які

характеризують відносини між винним та потерпілим, і може оцінюватися лише у зв'язку з цими факторами. Тому сама серйозна причина, яка викликала погрозу, без урахування вказаних обставин не визначає реальності погрози.

Варто звернути увагу, що погрозі службовій особі чи громадянину, який виконує громадський обов'язок властивий вищий рівень суспільної небезпеки, оскільки, діяння завдає шкоди не лише особі, а й інтересам суспільства. Така погроза пов'язана не з будь-якими побутовими чи особистими конфліктами, вона обумовлена специфічними відносинами (у зв'язку із здійсненням службовою особою чи громадянином, який виконує громадський обов'язок професійної діяльності). Шляхом неправомірного впливу на службову особу чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, винний прагне досягти у вказаних відносинах своєї суспільно небезпечної мети, що визначається певними мотивами, як наприклад: протидія службовій особі чи громадянину, який виконує громадський обов'язок, вплив на його діяльність, помста за його діяльність та ін.

На нашу думку, відсутність вказівки на наявність реальних підстав побоюватись здійснення погрози в ст. 350 КК України зумовлене тим, що на відміну від ст. 129 КК України вона захищає особу, яка здійснює діяльність. Уважається, що перераховавши в ч. 1 ст. 350 КК України погрози посягають на нормальну професійну діяльність службовою особою чи громадянином, який виконує громадський обов'язок, законодавець передбачив відповідальність за них незалежно від того, наскільки вони реальні. Цим підкреслено посилений захист осіб, саме у зв'язку із здійсненням службовою особою чи громадянином, який виконує громадський обов'язок професійної діяльності.

Отже, погроза як об'єктивна ознака складів злочинів, передбачених ст. 350 КК України, може бути вчинена словесно, письмово, за допомогою жестів і демонстрації зброї або предметів, що їх замінюють, а також із використанням технічних засобів та обов'язково повинна бути дійсною. Потерпілий обов'язково має чітко усвідомлювати, що небезпека заподіяння шкоди, якою погрожує винний, за певних обставин може стати реальністю, а зумовлені суспільно небезпечні наслідки будуть спричинені. Дійсністю погрози слід розуміти такий її прояв, за якого потерпілий чітко усвідомить, що небезпека заподіяння шкоди, якою погрожує винний, за певних обставин може стати реальністю, тобто суспільно небезпечні наслідки фактично настануть [1, с. 118-122]. Дане правило кваліфікації за аналогією застосовується і до статті, яку ми розглядаємо, але, на нашу думку, вищенаведені ознаки реальності суперечать змісту постанови та підтверджують, що погроза повинна бути реальною. Та все ж такі обов'язковою ознакою погрози у складах цих злочинів є те, що вона вчиняється у зв'язку з виконанням службовою особою чи громадянином, який виконує громадський обов'язок професійної діяльності. Доведення погрози до адресата може бути здійснено як безпосередньо так і через третіх осіб. До того ж, винний може погрожувати вчинити такі дії як

Список використаних джерел

1. Волковська А. С. Погроза як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 345-1 Кримінального кодексу України. *Актуальні проблеми кримінального права та процесу*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 10 черв. 2016 р.). Кривий Ріг, 2016. С. 118-122.
2. Гаухман Л. Д. Борьба с насильственными посягательствами. Москва, 1969. 120 с.
3. Гуртовенко О. Л. Психічне насильство у кримінальному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів., 2011. 251 с.
4. Крашенников А. А. Угроза в уголовном праве России (проблемы теории и практики правового регулирования): дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Ульяновск, 2002. 204 с.
5. Новий тлумачний словник української мови: у 4-х т. / уклад. В. Яроменко, О. Слікушко. Київ: Аконт, 2000. Т. 3. С. 486-487.
6. Панов Н. И. Квалификация насильственных преступлений: учеб. Пособ. Харьков: Харьковский юридический институт, 1986. 54 с.
7. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: Постанова Пленуму ВСУ від 26.12.2003 р. № 15. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03>.
8. Сенько М. Суб'єктивна сторона самовільного залишення військової частини або місця служби. Вісник Львівського університету. Серія юридична: Зб. наук. пр. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. 2003. Вип.38. С. 475-485.
9. Сердюк Л. В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование. М.: Юрлитинформ, 2002. 384 с.
10. Симонов В. И., Шумихин В. Г. Квалификация насильственных посягательств на собственность. Москва, 2000. 244 с.
11. Стерехов Н. В. Ответственность за угрозу по советскому уголовному праву: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Свердловск, 1972. 19 с.
12. Українська радянська енциклопедія: В 12 т. Київ, 1979. URL: <http://leksika.com.ua/17340809/ure/pogroza>.

Попович Ксенія Владимівна,

ад'юнкт відділу докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОЧАТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Проблемні питання, пов'язані з корупцією в Україні є одним із пріоритетних завдань розвитку нашої держави.

Основоположним етапом на шляху боротьби з цим ганебним явищем було прийняття Закону України «Про запобігання корупції»,